

Witold PAĞOWSKI *
Bohdan SUBOCZ *
Wojciech MAJ **
płk dr inż. Ryszard KOSTROW ***
Tomasz BRYZEK **
płk dr inż. Eugeniusz MILEWSKI ***
* Komisja Kwalifikacyjna MGiP
** Ministerstwo Gospodarki i Pracy
*** Wojskowy Instytut Techniczny Uzbrojenia

WDRAŻANIE REGULACJI PRAWNYCH UNII EUROPEJSKIEJ DOTYCZĄCYCH MATERIAŁÓW WYBUCHOWYCH

Przedstawiono podstawowe kierunki prac związanych z wdrażaniem w ustawodawstwie polskim Dyrektywy Rady Nr 93/15/EEC w sprawie harmonizacji przepisów prawnych dotyczących wprowadzania do obrotu i kontroli materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego oraz towarzyszących dyrektywie unijnych regulacji prawnych

Wejście Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej już w okresie przedakcesyjnym stworzyło konieczność systematycznego wdrażania do polskiego prawa unijnych regulacji dotyczących materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego, dalej zwanych cywilnymi materiałami wybuchowymi.

Kluczowym rozwiązaniem w tym zakresie było wdrożenie Dyrektywy Rady Nr 93/15/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r w sprawie harmonizacji przepisów dotyczących wprowadzania do obrotu i kontroli materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego [1], dokonane ustawą z dnia 21 czerwca 2002 r. o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego [2], znowelizowaną następnie w 2004 r [3]. Ustawa uregulowała dostęp do materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (MWC) dla osób fizycznych i prawnych w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej innej, niż określona w ustawie z dnia 22 czerwca 2001r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym [4].

W wyniku wejścia w życie wskazanych powyżej ustaw [2,4] ostatecznie utraciła moc ustawa z dnia 31 stycznia 1961r o broni, amunicji i materiałach wybuchowych [5].

Celem strategicznym Dyrektywy Rady Nr 93/15/EWG jest zapewnienie swobodnego przepływu MWC na rynku Wspólnoty, przy równoczesnym zachowaniu kontroli dostępu do tych materiałów oraz warunków bezpieczeństwa publicznego. Jednym z podstawowych celów w tym zakresie jest zapobieganie wykorzystywaniu MWC w sposób sprzeczny z prawem i porządkiem publicznym.

Realizując te cele, ustawa o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego [2] wprowadziła:

- 1) zasady wydawania oraz cofania pozwoleń na nabywanie, przechowywanie i używanie MWC przez osoby fizyczne i prawne,
- 2) zasady przemieszczania MWC i jego kontroli,
- 3) zasadnicze wymagania dla wprowadzanych do obrotu MWC, zaliczonych do klasy 1 materiałów niebezpiecznych (z wyłączeniem amunicji i wyrobów pirotechnicznych),
- 4) procedury oceny zgodności oraz sposób oznaczania tych materiałów znakiem CE.

Ustawa [2] nałożyła na osoby fizyczne i prawne, w tym jednostki naukowe, zainteresowane prowadzeniem prac przy użyciu MWC, obowiązek uzyskiwania pozwoleń na nabywanie, przechowywanie i używanie tych materiałów, uzależniając wydanie pozwolenia od spełnienia przez zainteresowane osoby określonych wymogów, w tym - między innymi - poprzez udokumentowanie możliwości zapewnienia warunków technicznych i organizacyjnych warunkujących prawidłowe i bezpieczne prowadzenie działalności oraz zatrudnianie osób posiadających określone kwalifikacje zawodowe, zdrowych psychicznie, a także nie skazanych za przestępstwa umyślne przeciwko bezpieczeństwu państwa, porządkowi publicznemu, życiu lub zdrowiu ludzi albo mieniu.

Ustawa upoważniła wojewodów i organy nadzoru górniczego do wydawania pozwoleń na nabywanie, przechowywanie i używanie MWC.

Rozporządzenia wykonawcze [6 i 7] wskazały instytucje upoważnione do wystawiania opinii w sprawie spełnienia warunków technicznych i organizacyjnych oraz instytucje szkolące osoby mające dostęp do materiałów wybuchowych.

Stosownie do wymogów ustawy [2], osoby zainteresowane pracą związaną z dostępem do MWC powinny odbyć szkolenie i zdać egzamin przed komisją kwalifikacyjną, celem uzyskania zaświadczenia potwierdzającego ich kwalifikacje zawodowe.

Zakres i program szkolenia osób ubiegających się o potwierdzenie kwalifikacji zawodowych określa rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 8 listopada 2002 r w sprawie szkolenia i egzaminowania osób mających dostęp do materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego [7]. Zgodnie z przyjętymi zasadami, szkolenie to nie jest szkoleniem od podstaw. Jego celem jest przede wszystkim przekazanie słuchaczowi usystematyzowanej wiedzy o nowych regulacjach prawnych dotyczących problematyki materiałów wybuchowych wynikających z wejścia Polski do Unii Europejskiej, w tym ujętych w pakiecie rozporządzeń wykonawczych do ustawy [6-14] i regulacjach unijnych [16,17]. W związku z tym ujęte w zatwierdzonych przez Ministra Gospodarki programach szkolenia informacje związane z ogólną wiedzą zawodową dotyczącą materiałów wybuchowych stanowią wyłącznie punkt wyjścia do odpowiedniego odbioru zapisów ujętych w Dyrektywie Rady 93/15/EWG, ustawie (2) i rozporządzeniach wykonawczych do tej ustawy [6-14].

Istotnym elementem szkolenia jest przekazanie słuchaczom ujednoczonych definicji podstawowych pojęć dotyczących materiałów wybuchowych, w tym nowych pojęć wynikających z prawa unijnego. W programie szkolenia szczególną uwagę udzielono różnym aspektom bezpieczeństwa prac prowadzonych z użyciem MWC, problemom ochrony środowiska, bezpieczeństwu magazynowania, a także możliwym zagrożeniom ze strony środowisk kryminalnych i terrorystycznych.

Decyzją Nr 3 Minister Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 kwietnia 2003 r powołał komisję kwalifikacyjną egzaminującą osoby mające dostęp do materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego [15]. Do dnia

dzisiejszego komisja przeegzaminowała ok. 540 osób ubiegających się o potwierdzenie kwalifikacji zawodowych wymaganych przy dostępie do MWC.

Ustawa zróżnicowała warunki dostępu do poszczególnych odmian MWC, w tym do typowych materiałów wybuchowych kruszących i miotających, amunicji oraz wyrobów pirotechnicznych.

Uwzględniając tradycje i potrzeby społeczne, ustawa [2] stworzyła możliwość nabywania bez pozwoleń wybranych wyrobów pirotechniki widowiskowej oraz wyrobów pirotechnicznych stosowanych w motoryzacji, rolnictwie, ratownictwie, leśnictwie, kolejnictwie i żegludze.

W związku z sytuacją, jaka wytworzyła się po wybuchu niewłaściwie zaklasyfikowanych wyrobów pirotechniki widowiskowej w Holandii, nowelizacja ustawy [3] upoważniła ministra do spraw gospodarki do wydania w drodze rozporządzenia wykazu wyrobów pirotechnicznych, których nabywanie, przechowywanie i używanie nie wymaga uzyskania pozwolenia.

Ustawa [2] wdraża obowiązujące w Unii Europejskiej zasady kontroli przemieszczania materiałów wybuchowych, rozumianego jako każde rzeczywiste przemieszczanie związane ze zmianą własności tych materiałów, oprócz przemieszczania w obrębie jednego przedsiębiorcy. Ustawa transponuje odpowiednie zapisy Dyrektywy 93/15/EWG dotyczące przemieszczania, pomyślane jako środki zapobiegające dostępowi do materiałów wybuchowych i amunicji struktur kryminalnych lub terrorystycznych.

Stosownie do wymogów prawa unijnego, podstawowym warunkiem uzyskania zgody na przemieszczanie MWC jest posiadanie przez ich odbiorcę dokumentu potwierdzającego jego prawo do nabywania i używania materiałów wybuchowych oraz zapewnienie bezpieczeństwa przewozu.

W Polsce zgodę na przemieszczanie MWC wydaje minister właściwy do spraw gospodarki na wniosek złożony przez zainteresowanego przedsiębiorcę. Zakres wydawanej zgody nie może wykraczać poza ilości i rodzaje materiałów wybuchowych, jakie mogą być nabywane w ciągu roku, określone w pozwoleniu.

Zgoda na przemieszczanie wydawana jest również przedsiębiorcom posiadającym koncesję na wytwarzanie lub obrót MWC, w tym amunicją.

Ustawa [2] transponuje unijne przepisy dotyczące zasadniczych wymagań stawianych materiałom wybuchowym wprowadzanym do obrotu. Celem tych zapisów jest ujednoczenie wymagań stawianych materiałom wybuchowym w Polsce i na rynku Unii Europejskiej oraz zapewnienie warunków dla swobodnego przepływu towarów.

Do obrotu na rynku Unii Europejskiej mogą być wprowadzane tylko te materiały wybuchowe zaliczone do klasy 1 towarów niebezpiecznych w transporcie, które spełniają zasadnicze wymagania i są oznaczone znakiem zgodności CE, a ich zgodność została oceniona zgodnie z procedurami określonymi w dyrektywie 93/15/EWG. Wymaganie to nie dotyczy wyrobów pirotechnicznych i amunicji.

W praktyce oznacza to, że oznaczone znakiem CE materiały wybuchowe spełniają wymagania określone w normach zharmonizowanych. Dotychczas, w odniesieniu do MWC wdrożono 16 europejskich norm zharmonizowanych.

Ustawa precyzuje procedury zgodności, transponując odpowiednie zapisy Dyrektywy 93/15/EWG. Materiały wybuchowe przeznaczone do użytku cywilnego zaliczone do klasy 1 materiałów niebezpiecznych, wymienione w załączniku A do umowy ADR, poddaje się, w zależności od potrzeb, następującym procedurom badania ich zgodności z zasadniczymi wymaganiami:

- 1) badaniu typu WE (moduł B), oraz do wyboru producenta:

- a) badaniu zgodności z typem (moduł C),
  - b) procedurze zapewnienia jakości produkcji (moduł D), zwanej „systemem zapewnienia jakości produkcji”,
  - c) procedurze zapewnienia jakości wyrobu (moduł E), zwanej „systemem zapewnienia jakości wyrobu”,
  - d) sprawdzaniu wyrobu (moduł F), albo też
- 2) sprawdzaniu jednostkowemu (moduł G).

Od momentu wejścia w życie w 2002 r ustawy o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego [2] Departament Polityki Przemysłowej Ministerstwa Gospodarki i Pracy analizował funkcjonowanie tej ustawy.

Szereg istotnych uwag i propozycji dotyczących celowości nowelizacji poszczególnych zapisów ustawy zostało wniesionych przez Komisję Kwalifikacyjną egzaminującą osoby mające dostęp do materiałów wybuchowych oraz zainteresowanych przedsiębiorców. W szczególności, dotyczyły one między innymi:

- rozszerzenia zakresu wydawanego pozwolenia o problematykę używania materiałów wybuchowych,
- doprecyzowania pojęcia „przemieszczanie” materiałów wybuchowych,
- ujęcia w ustawie delegacji dla ministra właściwego do spraw gospodarki do określenia w drodze rozporządzenia zasad przechowywania materiałów wybuchowych w tymczasowym magazynie,
- rozszerzenia asortymentu wyrobów pirotechniki widowiskowej dopuszczonych do nabywania bez konieczności uzyskiwania na to pozwolenia poprzez wydanie rozporządzenia zawierającego wykaz takich wyrobów,
- zezwolenia przedsiębiorcom posiadającym koncesję na używanie posiadanych przez nich materiałów wybuchowych bez dodatkowego pozwolenia, np. w celu prowadzenia pokazów pirotechnicznych,
- określania rodzajów materiałów wybuchowych we wniosku na uzyskanie pozwolenia i w pozwoleniu poprzez podawanie prawidłowych nazw przewozowych i odpowiadających im numerów UN,
- ujęcia w ustawie delegacji do wydania przez ministra właściwego do spraw gospodarki rozporządzenia określającego warunki prowadzenia prac z użyciem materiałów wybuchowych poza górnictwem,
- wprowadzenia wymogu dokumentowania praktyki zawodowej przez osoby ubiegające się o potwierdzenie kwalifikacji zawodowych w związku z prowadzeniem pokazów pirotechnicznych.

W wyniku tych działań, wskazane wyżej postulaty zostały uwzględnione w znowelizowanej ustawie [3]. Aktualnie na ukończeniu są prace nad projektami rozporządzeń wykonawczych, dotyczących:

- tymczasowego magazynowania materiałów wybuchowych na terenie prowadzenia prac z ich użyciem (poza górnictwem),
- prowadzenia prac przy użyciu materiałów wybuchowych poza górnictwem,
- wykazu wyrobów pirotechnicznych dopuszczonych do nabywania bez pozwoleń.

Trwają prace nad nowelizacją dotychczas obowiązujących rozporządzeń dotyczących wzoru wniosku o uzyskanie pozwolenia na nabywanie, przechowywanie i używanie materiałów wybuchowych [8] i wzoru wniosku o uzyskanie zgody na przemieszczanie materiałów wybuchowych [9], a także wykazu amunicji, której przemieszczanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie wymaga uzyskania

zgody i może następować na podstawie zezwolenia udzielonego przez właściwy organ państwa, z którego amunicja jest przemieszczana (nowelizacja rozporządzenia [11]).

Zasadniczej zmianie ulegnie rozporządzenie dotyczące wzoru wniosku na przemieszczanie materiałów wybuchowych. Przewiduje się ujęcie w tym rozporządzeniu jednolitego wzoru wniosku o uzyskanie zgody, obowiązującego w Unii Europejskiej, określonego w Decyzji Komisji z dnia 15 kwietnia 2004r [16]. Takie podejście umożliwi uniknięcie trudności, jakie aktualnie napotykają polscy przedsiębiorcy przy dokonywaniu zakupów MWC w krajach członkowskich Unii Europejskiej.

W końcowym etapie znajdują się prace nad rozporządzeniem wykonawczym do ustawy [2] dotyczącym sposobu identyfikacji wyrobów pirotechnicznych i amunicji dla potrzeb obrotu materiałami wybuchowymi i ich kontroli, wdrażającym Dyrektywę Komisji 2004/57/WE z dnia 23 kwietnia 2004 r. w sprawie identyfikacji wyrobów pirotechnicznych i niektórych rodzajów amunicji dla potrzeb dyrektywy Rady 93/15/EWG [17].

Cytowane regulacje prawne:

- [1] Dyrektywa Rady Nr 93/15/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r w sprawie harmonizacji przepisów dotyczących wprowadzania do obrotu i kontroli materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (Dz. Urz. WE L 121 z dn. 15.05.1993 r).
- [2] Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (Dz.U. 117, poz. 1007 z późniejszymi zmianami).
- [3] Ustawa z dnia 10 września 2004 r o zmianie ustawy o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego oraz ustawy o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (Dz. U. Nr 222, poz. 2249).
- [4] Ustawa z dnia 22 czerwca 2001 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (Dz. U. Nr 67, poz. 679 z późniejszymi zmianami).
- [5] Ustawa z dnia 31 stycznia 1961 r. o broni, amunicji i materiałach wybuchowych (Dz.U. Nr 6, poz. 43 z późniejszymi zmianami).
- [6] Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 25 listopada 2002 r w sprawie instytucji wydających opinie o możliwości spełnienia warunków technicznych i organizacyjnych podczas prac z użyciem materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (Dz. U. Nr 203, poz. 1716).
- [7] Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 8 listopada 2002 r w sprawie szkolenia i egzaminowania osób mających dostęp do materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (Dz.U. Nr 194, poz. 1633).
- [8] Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 4 listopada 2002 r w sprawie wzoru wniosku o wydanie pozwolenia na nabywanie i przechowywanie materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (Dz. U. Nr 190, poz. 1590).

- [9] Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 kwietnia 2003 r w sprawie wniosku o wyrażenie zgody na przemieszczanie materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (Dz.U. Nr 61, poz. 540).
- [10] Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 marca 2003 r w sprawie gromadzenia i przekazywania informacji dotyczących przemieszczania materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (Dz.U. Nr 61, poz. 541).
- [11] Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 marca 2003r w sprawie rodzajów amunicji, których przemieszczanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej może następować na podstawie zgody ministra właściwego do spraw gospodarki (Dz.U. Nr 52, poz. 456).
- [12] Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 12 listopada 2002 r w sprawie wzoru ewidencji nabytych, zużytych, przechowywanych, przemieszczanych i zbytych materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (Dz. U. Nr 194, poz. 1634).
- [13] Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 8 września 2003 r w sprawie badań psychiatrycznych i psychologicznych osób ubiegających się lub posiadających pozwolenie na nabywanie oraz przechowywanie materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (Dz.U. Nr 158, poz. 1536).
- [14] Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie numeru identyfikacyjnego materiału wybuchowego przeznaczonego do użytku cywilnego oraz rejestru materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (Dz. U. Nr 262, poz. 2616).
- [15] Decyzja Nr 3 Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 kwietnia 2003 r w sprawie powołania komisji kwalifikacyjnej egzaminującej osoby mające dostęp do materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego.
- [16] Decyzja Komisji z dnia 15 kwietnia 2004 r w sprawie dokumentu wewnątrzspółnotowego dotyczącego przemieszczania materiałów wybuchowych notyfikowanego jako dokument Nr C(2004)1332 (2004/388/WE).
- [17] Dyrektywa Komisji 2004/57/WE z dnia 23 kwietnia 2004 r. w sprawie identyfikacji wyrobów pirotechnicznych i niektórych rodzajów amunicji dla celów dyrektywy Rady 93/15/EWG w sprawie ujednoczenia przepisów dotyczących wprowadzania do obrotu i kontroli materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (Dz. U. WE L 127 z 29.04.2004, str. 73).